KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ - AZERBAYCAN İLİŞKİLERİ*

The TRNC-Azerbaijan Relations

Turgut TURHAN**

ÖZET

Türkiye, Azerbaycan ve KKTC aralarında ırk, din, dil ve ortak kültür birliği bulunan devletlerdir. Bu ortak değerler adı geçen devletler arasındaki ilişkilerde "bir millet, üç devlet" anlayışının gelişmesine ve bu anlayışın söz konusu ilişkilere yön vermesine yol açmıştır. Bu çalışmanın konusunu oluşturan KKTC-Azerbaycan ilişkilerinin özellikle Annan Planı'nı izleyen referandum döneminde daha da yoğunlaştığını söylemek mümkündür. Ancak ne yazık ki, sonu KKTC'nin Azerbaycan tarafından tanınmasına yol açabilecek olan bu gelişmeler, Türkiye ve KKTC'ni çevrelemiş bulunan olumsuz koşullar nedeniyle beklenen sonucu

---

* Bu çalışma Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi'nin 4-6 Kasım 2009 tarihinde düzenlemiş olduğu 7. Uluslararası Kıbrıs Kongresi'ne sunulan tebliğin geliştirilmiş şeklidir.

** Prof. Dr., Doğu Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (turgut.turhan@emu.edu.tr).

vermemiş ve giderek yoğunluğunu da kaybetmiştir. Bu çalışmanın amacı, yakın geçmişteki Azerbaycan-KKTC ilişkilerini ele almak ve bugün gelinen noktayı irdelemektir.

Anahtar Sözcükler: KKTC, Azerbaycan, Türkiye, Karabağ, Doğrudan uçuş

ABSTRACT

Turkey, Azerbaijan and the TRNC are states that share the same race, religion, language and culture. These common values led to a "one nation, three states" point of view and this point of view regulates relations among these states. It is possible to say that the TRNC-Azerbaijan relations that constitute the subject of this article intensified especially during the referendum period following the Annan Plan. Unfortunately, these developments, which may lead to the recognition of the TRNC by Azerbaijan, have lost their intensity as a result of the negative conditions that surround Turkey and the TRNC. The aim of this article is to analyze the near future of Azerbaijan-TRNC relations and to discuss the current situation.

Keywords: TRNC, Azerbaijan, Turkey, Karabakh, Direct flight

GİRİŞ

Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin açıklanması ve tanımlanmasında "bir millet-iki devlet" anlayışı uzun zaman etkili olmuştur. Bu anlayışa, özellikle Annan Planı referandumunu izleyen yıllarda yoğunlaşan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti-Azerbaycan ilişkilerine paralel olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) de eklenmiş ve "bir millet-iki devlet" anlayışı yerini "bir millet, üç devlet" anlayışına bırakmıştır[1]. Aslında bu

[1] Sezer, S. (2005c): s.47. "Bir millet-üç devlet" yaklaşımını "alaycı bir gülümsemeyle" karşılayan farklı bir görüş için bkz. Oran, B. (2009): s.5. Çandar, C. (2009). Tek millet-iki devlet masalı. *Radikal Gazetesi,* 27 Mayıs 2009, s.9.

ifadede abartılmış hiç bir unsur yoktur. Gerçekten, Türkiye, Azerbaycan ve KKTC aralarında ırk, din, dil ve ortak kültür birliği bulunan üç bağımsız devlettir. Bunlardan Türkiye, özellikle günümüzdeki siyasal ve ekonomik konumuyla Orta Doğuda yükselen bir güç haline gelirken[2], Avrupa Birliği (AB) ve diğer batılı ülkeler arasına girmek isteyen ve siyaseten de Rusya ile Türkiye arasına sıkışan[3] Azerbaycan'ın konumu gerçekten sıkıntı vericidir. Bu sıkıntı, Türkiye'nin son zamanlarda uygulamaya başladığı yeni dış politik anlayışının bir ürünü olarak ortaya koyduğu "Ermeni açılımı" nedeniyle daha da artmıştır[4]. Ancak durumu daha da sıkıntıda olan KKTC'dir. Zira bu ülke, Türkiye'nin yapmış olduğu ekonomik yardımlar sayesinde, Azerilerin çektiği ekonomik sıkıntılardan tamamen azade bir şekilde yaşamasına rağmen, yıllardır izolasyonlar içinde, dünyadan kopuk bir şekilde varlığını sürdürmekte ve dış dünyaya açılımı sadece Türkiye aracılığı ile olmaktadır. Rumların geleneksel politikası olan "tüm adaya tek başına sahip olma" politikası ve bu politikayı AB üyesi bir ülke olarak başarıyla yönetmeleri, neredeyse tüm hayatını "birleşme" üzerine kurmuş olan Mehmet Ali Talat ile

---

[2] Türkiye'nin Orta Doğu bölgesinde küresel bir güç haline geldiği görüşünde olan ve bu görüşlerini Türkiye'nin uygulamaya başladığı yeni dış politika anlayışına bağlayan yorumlar için bkz. Sanberk, Ö. (2009). Dış politikada yeni bir başlangıç mı? *Radikal Gazetesi,* 22 Mayıs 2009, s.15. Eslen, N. (2009). Türkiye küresel bir güç mü? *Radikal Gazetesi,* 15 Ağustos 2009, s.17. Dumanlı, E. (2009). Ülkenin vizyonu büyürken, *Zaman Gazetesi*, 12 Ekim 2009, s.20. Gültaşlı, S. (2009). Türkiye'nin yükselişi ve yükselişi, *Zaman Gazetesi*, 9 Kasım 2009, s.19. ABD: Türkiye bölgesel lider olmalıdır. (2009). *Le Monde Diplomatique*, Ekim 2009, s.24.

[3] Azerbaycan-Türkiye- Rusya ilişkileri için bkz. Dağı, İ. (2009): s.19. Rusya'nın Kafkasya Politikası. (2009). *Dünya Gündemi*, 27 Eylül-4 Ekim 2009, s.10. Karan, C. (2009): s.11. Azerbaycan Türkiye-Rusya ittifakından korkuyor. (2009). *Dünya Gündemi*, 24 Mayıs-31 Mayıs 2009, s.10. Eslen, N. (2009): s.15.

[4] Türkiye'nin yeni dış politika anlayışı çerçevesinde gündeme getirdiği Ermenistan yaklaşımı için bkz. Keskin,H. (2009): s.2; İdiz, S. (2009) Azerbaycan Rus ateşiyle oynuyor, *Milliyet Gazetesi*, 20 Haziran 2009, s.14. Akgönenç,O. (2009): s.5. Yalçınkaya, A. (2009). Ermeniler zeytin dalından sonra zeytin küpü bekliyorlar, 04 Nisan 2009 tarihinde http://www.azsam.org adresinden erişildi, s.2-3. Ermenistan ile uzlaşıya Bakü'den tepki, 13 Ekim 2009 tarihinde http://www.habervitrini.com adresinden erişildi. Çandar, s.9.

Hristofyas arasındaki görüşmeleri de başarısızlığa mahkum etmiş gibi gözükmektedir[5].

KKTC'nin içinde bulunduğu bu açmaz, her ne kadar henüz bir sonuç alınmamışsa da, Azerbaycan'da iktidara gelen tüm hükümetler tarafından dikkate alınmış ve bütün Azeri hükümetleri, deyim yerindeyse, kendilerini KKTC'ne karşı bir şeyler yapmakla yükümlü hissetmişlerdir. Bu hisler içinde KKTC-Azerbaycan ilişkileri, özellikle Annan Planı'nı izleyen referandum sonrasında daha da yoğunluk kazanmış ve iki devlet uluslararası ilişkiler alanında çok önemli sonuçlar doğurabilecek ciddi adımlar atmışlardır. Ancak ne yazık ki, sonu KKTC'nin Azerbaycan tarafından tanınmasına yol açabilecek olan bu gelişmeler, Türkiye ve KKTC'ni çevrelemiş bulunan olumsuz koşullar nedeniyle beklenen sonucu vermemiş ve giderek yoğunluğunu da kaybetmiştir. İşte bu çalışmayla güdülen amaç, yakın geçmiş içinde Azerbaycan- KKTC ilişkilerini ele alarak Azerbaycan'dan gelen olumlu yaklaşımın neden ve nasıl kısa zaman içinde yok olduğunu açıklamak ve bugün itibarıyla gelinen noktayı ortaya koymaktır.

---

[5] Bilindiği gibi Cumhurbaşkanı ve görüşmeci sıfatlarını üzerinde toplamış bulunan Talat ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi başkanı Hristofyas arasındaki görüşmeler halen devam etmektedir. Tarafların görüşmelerin gittiği yön hakkında verdikleri bilgiler ise çelişkilidir. Verilen bilgilere genel olarak bakıldığında, Talat'ın, zaman zaman ümitsizliğe düşmekle birlikte "çözüm umutlarını" koruduğunu söylemek mümkün iken; Rum tarafının daha koyu bir ümitsizlik içinde olduğu görülmektedir. Bu konuda bkz. Talat, M.A. (2009). "Kıbrıs konusunu çözebilme noktasına gelemedik", *Ortam Gazetesi*, 14 Kasım 2009, s.9. Talat, M.A. (2009). "Başarabileceğimizden kuşkuluyum, takvime ihtiyaç var", *Kıbrıs Gazetesi*, 19 Kasım 2009, s.12. Filelefteros Gazetesi, (2009). "Talat ilerleme varmış gibi farklı görüntü veriyor", *Kıbrıs Gazetesi,* 15 Kasım 2009, s.24. Downer (2009). "süreç yavaş ilerliyor", *Yeni Düzen Gazetesi*, 14 Kasım 2009, s.1. Kerim,A.M. (2009). Neyin müzakeresi?, *Vatan Gazetesi*, 19 Ekim 2009, s.5. Kenan Atakol, (2009). "Müzakere süreci çıkmaza doğru gidiyor" *Kıbrıs Gazetesi*, 18 Kasım 2009, s.13. Hristofyas (2009). " Ne Aralığa, ne Nisana Kadar çöüm mümkün!", *Kıbrıs Gazetesi*, 3 Kasım 2009, s.7. Stefanu, (2009). "Talat fantezi kuruyor, hiç bir konuda anlaşamadık!", *Kıbrıs Gazetesi,* 3 Kasım 2009, s.7.

II. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN ŞEMSİYESİ ALTINDA AZERBAYCAN- KKTC İLİŞKİLERİ

Aynı ırktan gelen, aynı dine mensup olan ve farklı lehçelerle de olsa aynı dili konuşan Azeri halkı ile Kıbrıs Türk halkının gerek bağımsızlık süreci içinde maruz kaldıkları haksız ve insanlık dışı uygulamalar, gerek bağımsızlık sonrasında Türkiye'den aldıkları destek gerçekten tam anlamıyla örtüşmektedir. Bilindiği gibi Kıbrıs Türkleri 1878-1960 yılları arasında İngiltere'nin, Azerbaycan Türkleri ise 1801-1991 yılları arasında Çarlık Rusya'sı ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği (SSCB) 'nin yönetimi altında yaşamışlardır. Bu yıllar içinde Kıbrıs Türkleri kısmen de olsa İngilizlerin ve ağırlıklı olarak Rumların, Azeri Türkleri ise Rusların ve Ermenilerin baskılarına uğramışlar, katledilmişler, binlerce şehit vermişler ve yaşadıkları bölgeleri terk ederek göç etmek zorunda kalmışlardır. Her iki devletin de yaşadıkları bu ortak kader Türkiye Cumhuriyeti'nin müdahaleleri ile son bulmuştur. Osmanlı Devleti, Azeri Türklerinin çektikleri acılara Kafkas İslam Ordusu vasıtasıyla 1918 yılında; Kıbrıs Türklerinin çektiği acılara ise 1974 yılında gerçekleştirdiği Kıbrıs Barış Harekatı ile son vermiştir. Yapılan her iki müdahalenin de uluslararası hukuk açısından meşru temelleri mevcut olup, Türkiye Bakü'ye 1918 Batum Antlaşması, Kıbrıs'a ise 1959 Garanti Antlaşması ile müdahale etmiştir[6]. Aynı millete mensup her iki halkın acılarına son veren Türkiye, 15 Kasım 1983'de ilan edilen KKTC'ni ve 18 Ekim 1991'de bağımsızlığına kavuşan Azerbaycan'ı da tanıyan ilk ülke olmuştur. Bilindiği gibi, Türkiye her iki ülkeyi tanımakla da kalmamış ve uluslararası toplumdan gelen tüm baskılara rağmen, imkanları elverdiği ölçüde her iki ülkede de demokrasinin yerleşmesi, ekonomik kalkınmanın sağlanması ve bağımsızlıklarının devam edebilmesi için hiç bir konuda yardımını esirgememiştir[7].

---

[6] Sezer, s.53, dn.1.

[7] Türkiye'nin KKTC'ne verdiği destek zaten açıktır ve en ince ayrıntılarına kadar bilinmektedir. Türkiye'nin Azerbaycan'a verdiği destek için ise bkz. Çeçen,A, (2003): s.6-14. Cabbarlı, H, (2007). "KKTC'ye kardeş desteği", (2005). Yalçınkaya, s.2.

Tarih içinde uğradıkları baskılar, katliamlar ve göçler bakımından benzer bir kaderi paylaşmış olmalarına rağmen, bağısızlıklarına kavuşmalarından bu yana, Azerbaycan ile KKTC arasındaki ilişkilerin ciddi bir yoğunluğa ulaştığını söyleyebilmek pek mümkün değildir. Kuşkusuz ki bu gerçeğin altında yatan en önemli neden, KKTC'nin uluslararası hukuk açısından içinde bulunduğu statüdür. Bilinen BM kararları nedeniyle KKTC'nin tanınmasının ve bu ülkeyle diplomatik ilişkilere kurulmasının neredeyse " bir suç" sayılması, iki ülke arasındaki ilişkilerin bırakın yoğunlaşmasını, normal diplomatik düzeye gelmesini bile engellemiştir[8]. KKTC, 11 Kasım 1991 tarihinde Azerbaycan'ın tanınması yönünde bir karar almış olmasına rağmen, Azerbaycan, henüz böyle bir karar alabilmiş değildir. Ancak Haydar Aliyev'in 1992 yılında Nahçıvan Meclis Başkanlığı döneminde özerk cumhuriyet parlamentosu, böyle bir yetkisi bulunmamasına rağmen KKTC'nin tanınması yönünde bir karar almıştır. Yetkisiz bir meclis tarafından alınan bu kararın ise, Azeri halkının tanımaya yönelik iradesini ortaya koyması dışında hukuki bir geçerliliği bulunmamaktadır[9]. Bu nedenle Azerbaycan'ın KKTC'de bir diplomatik temsilciliği bulunmamaktadır. Hatta bırakalım diplomatik temsilciliği, KKTC'nin Bakü'de bir " Ticaret Odası Temsilciliği" bulunmasına rağmen, Azerbaycan'ın Lefkoşa'da benzeri bir ticari temsilciliği de yoktur. Bu ticari temsilcilik yanında, KKTC'nin yine Bakü'de, 2005 yılında ihdas edilen bir " Turizm ve Tanıtım Koordinatörlüğü" de bulunmaktadır[10].

İki ülke arasındaki ilişkilere bakıldığında, bu ilişkilerin daha ziyade sosyal ve kültürel boyutlarda kaldığı görülmektedir. Ekonomik ilişkilerin neredeyse yok denecek kadar az bir yer tuttuğu bu ilişkiler içinde, karşılıklı olarak turizm ve küçük ölçekli sanayi fuarları ile şiir ve edebiyat şölenlerine katılım, folklor şenliklerinin düzenlenmesi, resmi olmayan spor müsabakaları, üniversiteler arasında verilen konferansların ağırlıklı bir yer tuttuğunu söylemek mümkündür. Bunlar dışında özellikle 15

[8] Sezer, s.49-50; Cabbarlı, s.2.
[9] Tahiroğlu, Y. (2004). Sezer, s.48. Şahinoğlu,E, (2004).
[10] Sezer, s.48. Bu konuda , Avrasya ölçeğinde daha geniş tabanlı ekonomik birlikler kurulması gereğine işaret eden bir yaklaşım için bkz. Özkan, F., (2007). Arıklı, s.1-2.

Kasım ve 20 Temmuz törenlerine kalabalık heyetler halinde milletvekilleri, akademisyenler ve gazetecilerden oluşan Azeri heyetlerin KKTC'ne geldikleri ve bu törenlere katıldıkları bilinmektedir. Bu arada hem Azerbaycan'ın ve hem de KKTC'nin eski ismi "Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi (TÜRKSOY)" olan ve yeni ismiyle "Uluslararası Türk Kültür Teşkilatı" olan üyesi olduklarını ve bu örgütün düzenlediği çalışmalara da birlikte katıldıklarını belirtmek gerekir. Bu arada, ilişkilerin yeterli düzeyde olmamasına rağmen, sadece 1997-2001 yılları arasında KKTC'ni Azerbaycan Ekonomi, Çalışma ve Enformasyon Bakanları ile , 64 Azeri milletvekili , 200 gazeteci ve çeşitli ülkelerin Azerbaycan'da bulunan elçilerinden 8 tanesinin ziyaret ettiğini de hatırlatmak gerekir. Bugün itibarıyla ülkemizde yaşayan Azerilerin sayısının ise 200 kişi civarında olup, bunların arasında 50'ye yakın öğrenci bulunduğu da bilinmektedir[11].

III. AZERBAYCAN - KKTC İLİŞKİLERİNİN YOĞUNLAŞMASI

2000'li yılların ortalarına kadar deyim yerindeyse soğuk geçen ve tarafların tüm arzusuna rağmen bir türlü ısınamayan Azerbaycan-KKTC ilişkilerinin 2004 yılı Nisanında yapılan Annan Planı referandumu ile ısınmaya başladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Hatırlanacağı gibi 2004 referandumundan önce başta AB ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere bir çok ülke ve bundan çok daha önemli olarak Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı ile dönemin Cumhuriyetçi Türk Partisi genel başkanı Talat, Türk tarafının plana "evet" demesinin tek kurtuluş yolu olduğu ve Türklerin plana "evet" demeleri , Rumların ise plana " hayır" demeleri halinde KKTC'ne uygulanmakta olan izolasyonların kaldırılacağı yönünde halkı inandırmışlardı[12]. Türklerin

[11] Sezer, s.48-49. Tahiroğlu, s.2-3. Ayrıca bkz. http://www.trnc.info.com/TANITMA DAIRESI/ARSIV2002/TURKCEarsiv/HAZIRAN/140602;http://www.cm.gov.nc.tr/ınd ex/meclisfaaliyet/ona y/27.1996 .htm.

[12] Hatırlanacağı gibi, başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve AB ülkeleriyle bunların güdümündeki sivil toplum örgütlerinin milyonlarca dolar harcayarak yürüttükleri bu "evet" kampanyası Kıbrıs Türkleri arasında "Yes be annem !" sloganıyla meşhur olmuştu. Ancak referandum sonrasında Türklerin plana "evet",

plana "evet" demelerini sağlamak için hem Türkiye'ye ve hem de Türkiye üzerinden KKTC'ne verilen bu sözler Türk tarafında olumlu bir atmosfer yaratmıştı. Kıbrıslı Türklerin plana evet demeye doğru koştuğu bu günlerde gazetelerde Euro'ların nasıl gökten yağacağına ilişkin sayfa sayfa ilanlar çıkmış ve hatta oturacakları villaların resimleri bile bu ilanlarda yer almıştı. İşte yaratılan bu olumlu atmosfere inanan Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev de, Nisan 2004'de Türkiye'yi ziyaret ederken yapılacak olan referandumda Türkler "evet" , Rumlar" hayır" derlerse KKTC'yi tanıma yoluna gideceklerini dünya kamu oyuna açıklamış ve bu yaklaşımı eski dışişleri bakanı Zülvikarof, Müsavat Partisi Genel Başkanı İsa Gember ve Yeni Azerbaycan Partisi milletvekili Mübariz Kurbanlı başta olmak üzere Azerbaycan'daki çeşitli kesimlerden destek bulmuştu[13]. Kim bilir Aliyev bu sözleri belki inanarak, belki de 6 Kasım 2005 de yapılacak olan Azerbaycan genel seçimlerinde taraftar bulmak için yapmıştı. Ancak önemli olan şudur ki, Aliyev'in bu sözleri tüm dünyada bir şok etkisi yapmış ve bu sözlerle birlikte "Azerbaycan KKTC'ni tanıyacak mı?" sorusu tartışmaya açılmıştı[14]. Ancak bu ısınma fazla uzun sürmedi ve 2004 referandumuna evet diyerek birleşme istediğini tüm dünyaya gösteren Türk tarafı olduğu halde başta AB olmak üzere Batılı ülkelerin izolasyonların kaldırılması yönünde hiç bir adım atamaması, Aliyev'in de "uluslararası toplumun

---

Rumların ise "hayır" demelerine rağmen Kıbrıs Türküne verilen sözlerin tutulmaması, aynı sloganın halk tarafından " Sorry be annem!" haline dönüşmesine yol açmış ve Kıbrıs Türk halkı bu sloganla AB'nin iki yüzlülüğünü ifade etmeye çalışmıştır. Yürütülen bu " evet" kampanyası için kısa bir bilgi için bkz. Kırbaki, Y. (2004). "Hayır oyundan hayır yok!" *Radikal Gazetesi,* 4 Nisan 2004, s.7. Altan, M. (2004). " Hayır demek mantıksızlıktır", *Yeni Düzen Gazetesi,* 4 Nisan 2004, s.6. Talat,M.A. (2004). " Gönül rahatlığıyla evet" *Yeni Düzen Gazetesi,* 7 Mart 2004, s.6. de Soto, A. (2004). "Annan Planı, adil ve işleyebilir bir plandır", *Kıbrıs Gazetesi,* 7 Nisan 2004, s.8. Talat, M.A. (2004). "Hayır dersek başımıza yıkılır", *Kıbrıs Gazetesi,* 8 Nisan 2004, s.3. Weston, T. (2004). "Rumlar tek başına hayır derse, cezasını Türkler çekmez" *Kıbrıs Gazetesi*, 11 Nisan 2004, s.4. CTP-BG Merkez Yönetim Kurulu. (2004). "Referandum sonuçlarına herkes katlanacak", *Yeni Düzen Gazetesi*, 12 Nisan 2004, s.11. ABD'den Rumlara "sopa". (2004). *Radikal Gazetesi,* 15 Nisan 2004, s.6. de Soto, A., (2004). "Hala umutluyuz", *Kıbrıs Gazetesi,* 23 Nisan 2004, s.7.

[13] Şahinoğlu, s. 2. Sezer, s.50.

[14] Sezer, S., (2005a): s.10-11. Şahinoğlu, s.2-3. Sezer, (2005c): s.50.

tutumunu takip edecekleri" şeklinde bir açıklama yapmasına yol açmış ve sonuçta Azerbaycan "bekle-gör" politikası izlemeye başlamıştır[15].

Kuşkusuz ki, Azerbaycan'ın bu ani dönüşünde, Rum/Yunan ikilisinin AB 'de ve Avrupa Konseyinde yaptığı Azerbaycan ve KKTC aleyhindeki girişimler de önemli bir rol oynamıştır. Bu konuya aşağıda ayrıntılı olarak dönülecektir. Ancak şimdiden şunu söylemek mümkündür ki, Rum/Yunan ikilisi, Avrupa'da yaptığı bu çalışmalarda gerçekten başarılı olmuş ve Azerbaycan'ın başlayan açılımını daha fazla ileriye götürmesine fırsat vermeden sona erdirmiştir. Nitekim Azeri parlamenterler, Rum/Yunan ikilsinin tepkilerinden öylesine çekinmişlerdir ki, 29 Nisan 2004 tarihinde yapılan ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinde Kıbrıslı Türklerin temsili için yapılan oylamaya da, "başkanımız geldi", "kokteylimiz var" gibi gülünç bahanelerle katılmamışlardır[16].

Azerbaycan'ın bu tutumu Türk kamu oyunda hayal kırıklığı yaratırken, 2005 yılı içinde ortaya çıkan iki gelişme Azerbaycan-KKTC ilişkilerinin yeniden canlanmasına yol açmıştır. İlk gelişme ABD Kongresinden bir heyetin 30 Mayıs 2005 tarihinde Ercan Havaalanına gelerek KKTC'ni ziyaret etmesi olmuştur. Rumlar buna şiddetle itiraz etmişler, ancak ABD ziyaret sırasında Ercan Havaalanı'nın kullanılmasının uluslararası hukuka aykırı olmadığını beyan etmiştir[17]. Bunu izleyen ikinci gelişme ise, İslam Konferansı Örgütü (İKÖ)'nün Haziran 2005 yılında yapmış olduğu Dışişleri Bakanları toplantısında, örgüt üyelerinin KKTC ile ilişkilerini gerçekleştirmeleri yönünde çağrıda bulunması ve düzenli olarak yaptıkları ve yapacakları hakkında genel sekreterliğe rapor vermelerini istemesi olmuştur[18]. Bu iki gelişmeyi izleyen günlerde başbakan R.Tayyip Erdoğan'ın ABD'ni ziyaret etmesi ve bu ziyaretin hemen akabinde 29-30 Haziran 2005 tarihinde de

---

[15] Sezer, (2005c): s.50. Ayrıca bkz. http://www.trncwashdc.org/News, 28.06.2004.
[16] Bu olayın Türk toplumunda yarattığı kırgınlık için bkz. Sezer, S., (2005d). Hüseyinli G., (2004): s.7.
[17] Sezer, (2005c): s.50.
[18] Sezer, (2005c): s.50. http://www.asam.org.tr, 31.01.2007, s.1. "2004'ün Ardından", 2004 yılında Türkiye-Azerbaycan İlişkileri, http://haber.tnn.net.

Bakü'yü ziyaret etmesi Aliyevi tekrar gayrete getirmiş ve Aliyev, KKTC ile ilgili en geniş açılımını bu ziyaret sırasında yapmıştır. Bu gezide Aliyev, "Azerbaycan'dan KKTC'ne doğrudan uçuşların başlayacağını , Azerbaycan sınır kapılarında KKTC pasaportlarının kabul edileceğini ve Azerbaycan şirketlerinin en kısa zamanda KKTC ofisler açarak yatırımlara başlayacağını ve KKTC'nin izolasyonlardan kurtulması için paylarına ne düşüyorsa onu yapacaklarını" müjdelemiştir[19]. Aliyev'in bu sözleri üzerine KKTC'nin artık ambargoları Azerbaycan sayesinde kırmaya başlayacağı ve yakın bir zaman içinde de KKTC'nin tanınacağını gündeme getirmişti. Üstelik Aliyev'in bu açıklamalarından sonra ABD'de yapılan bir basın toplantısında ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsüne "doğrudan uçuşların başlayacak olması" ile ilgili bir soru sorulması üzerine sözcünün "bu konunun Azerbaycan ile KKTC arasında bir mesele olduğunu ifade etmesi ve ABD'nin KKTC'ne uygulanan ambargoların hafifletilmesini amaçladığını" belirtmesi Azerbaycan'ın açılımının dünya kamuoyu nezdinde daha da ciddiye alınmasına yol açmıştır[20].

Aliyev'in yaptığı bu açıklamalar çok geçmeden etkisini göstermiş ve ilk önce 20 Temmuz törenlerine 8'i milletvekili olmak üzere Azerbaycan'dan geniş bir katılım sağlanmıştır. Daha da önemlisi, Azerbaycanlı iş adamları 22-27 Temmuz ve 27-31 Temmuz 2005 tarihleri arasında Azerbaycan-KKTC ilişkileri çerçevesinde görülen en kalabalık heyetle tarihi bir KKTC çıkarması yapmışlardır. İlk ziyaret grubunda 1996 yılında kurulan "Türk Sanayicileri ve İşadamları Beynelhalk Cemiyeti (TÜSİAB)" mensupları, ikinci ziyaret grubunda ise 2004 yılında kurulmuş olan "Azerbaycan-Türkiye İşadamları Birliği(ATİB)"ne mensupları yer almıştır. Aralarında Azerbaycan'ın en büyük şirketlerinin temsilcilerinin de bulunduğu 60 iş adamı, 23 basın mensubu, ve Azerbaycanlı sanatçılardan oluşan bir heyet, Azerbaycan bayrağı taşıyan bir özel uçakla doğrudan doğruya Bakü'den Ercan'a

[19] KKTC'ye kardeş desteği, (2005). Arıklı, (2005): s.1. Cabbarlı, (2007): s.1-2. Sezer, (2005c): s.50.
[20] Sezer, (2005c): s.50.

uçmuştur[21]. ATİB yönetim kurulu başkanı Ahmet Erentok'un organizasyonu altında yapılan bu ziyaretlerde[22] heyet üyeleri ilk önce KKTC yetkilileri ile görüşmüşler ve daha sonra da Kıbrıs Türk Sanayi Odası, Kıbrıs Bankalar Birliği, Kıbrıs Türk Ticaret Odası, KKTC Sigorta ve Reasürans Birliği, Kıbrıslı Genç İş Adamları birliği üyeleriyle geniş kapsamlı iş birliği protokolleri imzalamışlardır. İmzalanan bu protokollerle Azerbaycan ile KKTC arasındaki ticaret hacminin ilk etapta 5-7 milyon dolar , daha sonraki yıllarda ise 50 milyon dolara kadar çıkarılması hedeflenmiştir. Azerbaycan'ın KKTC'den portakal ithal etmesi, KKTC'de Azeriler tarafından büyük bir otelin inşa edilmesi, Azerbaycan Sky Life Turizm şirketinin KKTC'ne paket turlar düzenlemesi, KKTC çorap üreticilerinin Azerbaycan'da bir fabrika açmaları, Azerbaycan Star televizyon ve klima üretim fabrikasının KKTC'de distribütörlük açması, Azerbaycan'ın KKTC'den zeytin yağı ve portakal konsantresi ithal edeceğini ve doğrudan uçuşların da Temmuz ayından itibaren özel bir havayolu şirketi olan İmair şirketiyle yapılacağı , DAÜ ile YDÜ 'nin Bakü'de temsilcilik açması en önemli ticari konular olarak karşımız çıkmıştır[23].

KKTC ise, Azerbaycan'ın gerçekleştirdiği bu ticari ve politik çıkarmaya hiç vakit kaybetmeden 28-31 Ağustos tarihleri arasında Dışişleri Bakanı S.Denktaş'ın başkanlığında yapılan ve aralarında kurucu cumhurbaşkanı R.R. Denktaş'ın da bulunduğu 93 kişilik bir heyetle cevap vermiştir. Bu ziyaret, KTHY' nın Ercan'dan kalkarak Bakü'ye indiği bir uçuşla yapılmış ve böylelikle Ercan'dan Türkiye dışında bir ülkeye ilk doğrudan uçuş da gerçekleştirilmiştir. Her iki ülke yetkilileri ilk önce Azerbaycan'ın KKTC'de bir vakıf açmaları konusunda anlaşmışlardır. Bundan sonra yapılan ve ticari niteliği ağır basan görüşmeler ve toplanan

[21] Azerbaycan-KKTC ticareti gelişecek, (2005). Azerbaycan-KKTC işbirliği. (2005). 31 Ağustos 2005 tarihinde http://www.tumgazeteler.com adresinden erişildi. Cabbarlı, (2007): s.1-2. Arıklı, (2005): s.1. Sezer, (2005c): s.52. Sezer, (2005a): s.10-11.

[22] İş adamı Ahmet Erentok'un Azerbaycan-KKTC ticari ilişkilerine katkısı için bkz. Özkan, (2007): s.1-2.

[23] Yapılan bütün bu görüşmeler ve imzalanan protokoller için bkz. Azerbaycan-KKTC ilişkileri gelişecek, s.1-2. Cabbarlı, (2007): s.1-2. Sezer, (2005c): s.49.

KKTC-Azerbaycan İş Formundan sonra ATİB ile KKTC Müteahhitler Birliği , Kıbrıs Türk Otelciler Birliği, Kıbrıs Türk Narenciye İhracatçıları Birliği ve Kıbrıs Türk Çiftçiler Birliği arasında beş ayrı işbirliği protokolü imzalanmıştır. Yapılan antlaşma uyarınca Lefkoşa'da açılan KKTC-Azerbaycan Vakfı'nın 3-5 Ekim 2005 tarihindeki açılış törenine ise 60 kişilik bir Azeri heyeti katılmıştır[24].

Kuşkusuz ki, Azerbaycan'ın KKTC'ne yönelik bu açılımlarını sadece İKÖ ve ABD heyetinin Ercan'ı kullanmasına bağlamak doğru değildir. Bu iki neden dönemin konjonktürü içinde ateşleyici rol oynamış olabilir. Ancak asıl nedenin Türkiye'nin yıllardır süren Dağlık Karabağ sorununda , uluslararası toplumdan gelen tüm baskılara göğüs gererek Azerbaycan'ı kollaması olmuştur[25]. Gerçekten, Türkiye, ABD ve AB'den gelen tüm baskılara rağmen, Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesini işgal etmiş bulunan Ermenistan ile diplomatik ilişki kurmamış ve Ermenistan sınırını da açmamıştır. Bu anlamda Türkiye'nin Azerbaycan'ın çıkarlarını korumakta ısrarlı olması, Azerbaycan tarafından da takdirle karşılanmaktadır. Nitekim Aliyev'in başbakan Erdoğan ile yaptığı ortak basın toplantısında , Avrupa Konseyi'nin Ermenistan'ı Karabağ'da "işgalci" olarak ilan etmesinde Türkiye'nin çok önemli bir rol oynadığını teslim etmiş ve Karabağ sorununun dünya gündeminde tutulmasında Türkiye'nin gayretlerinin unutulmaz olduğunu vurgulamıştır[26]. Bugün gelinen noktada Türkiye'nin gerçekleştirmeye çalıştığı Ermenistan açılımı nedeniyle bu konu tekrar tartışılmaya başlanmış ve Azeri yetkililer bu konuda biraz kırılmışsa da, Türkiye Dağlık Karabağ sorunu çözümlenmeden Ermenistan açılımını gerçekleştirmeyeceğini hem Başbakanı'nın, hem de Dışişleri Bakanı'nın ağzından garanti etmiş bulunmaktadır. Bu nedenle "bir millet, üç devlet" anlayışı her ne kadar son zamanlarda uygulanmaya konmaya çalışılan " Ermeni açılımı" ile törpülendiyse de Azerbaycan'ın Türkiye'den ve dolayısıyla KKTC'den tam anlamıyla kopması pek kolay değildir.

---

[24] Yapılan bütün bu görüşmeler ve imzalanan protokoller için bkz. Azerbaycan-KKTC işbirliği, s.1. Sezer, (2005c): s.49.
[25] Sezer, (2005c): s.50-51. Yalçınkaya, s.2-3.
[26] KKTC'ye kardeş desteği, (2005): s.2; Sezer, s.51.

IV. RUM / YUNAN İKİLİSİNİN AB DESTEKLİ TEHDİT ve ŞANTAJ POLİTİKASIYLA AZERBAYCAN - KKTC İLİŞKİLERİNİN DONMASI

Bilindiği gibi Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) 1 Mayıs 2004 tarihinde AB'ne tam üye olmuştur. AB üyeliği, GKRY'ne tüm AB üyesi ülkeleri ve özellikle AB'nin karar alma sürecini etkileme imkanı vermiştir. Bu imkanla birlikte GKRY, stratejik ortağı Yunanistan'la birlikte, Kıbrıs sorununun çözümünü Türkiye'nin AB üyeliğine endekslemiş ve sorunu, Türkiye'nin üyelik süreci içinde elde edeceği tavizlerle çözmeyi temel doktrin haline getirmiştir. Bu anlamda Türkiye'nin AB ile yürütmekte olduğu görüşmeler süreci devamlı olarak Rum/Yunan ikilisi tarafından tekrarlanan "veto" tehdidi altında yürütülmeye çalışılmaktadır[27]. Kendi istedikleri çözüm parametreleri gerçekleşmedikçe Türkiye'yi veto etmekle tehdit eden GKRY/Yunan ikilisi, KKTC'ye uygulanan ambargoların uygulanmasında ısrar etmekte ve nereden gelirse gelsin, Kıbrıs Türk halkına uygulanan ambargoları kırıcı veya en azından hafifletici gelişmeler ortaya çıktığında konuyu derhal BM ve AB'ne götürmekte, BM veya AB üyesi ülkeleri arkasına almakta ve ambargoları kırmaya teşebbüs eden ülkelerle Türkiye'yi tehdit etme politikasını uygulayarak ambargoları kırmaya yönelik teşebbüsleri kırmaktadır. Rum/Yunan ikilisi bu politikalarını Azerbaycan'ın yapmış olduğu açılımda da başarıyla uygulamış ve sonunda Azerbaycan-KKTC ilişkilerini dondurmayı başarmışlardır.

Rum / Yunan ikilisinin Azerbaycan-KKTC ilişkilerini dondurma süreci içinde, Azerbaycan'ın yumuşak karnı durumunda olan Karabağ sorunu ve dolayısıyla Ermenilerin zaten tarih boyunca yanında oldukları Rum/ Yunan ikilisinin yanında olmaları en önemli rolü oynamıştır[28]. Şöyle ki, bilindiği gibi üniter bir devlet olan Azerbaycan'ın topraklarının % 20'si Ermeniler tarafından işgal altındadır ve bu bölge halkının % 15'i mülteci konumundadır. Ermenistan'ın Karabağ'ı işgal etmesinin hiç bir hukuki nedeni bulunmamaktadır. Nitekim hem BM kararlarında, hem de

[27] Bu konuda bkz. Sezer,S., (2005): s.53-62.
[28] Sezer, (2005c): s. 51. Cabbarlı, (2007): s.2.

Avrupa Konseyi kararlarında Ermenistan'ın "işgalci" olduğu hukuken teslim edilmiş bulunmaktadır. Durum böyle olduğu halde Rum/ Yunan ikilisi devamlı olarak Karabağ kozunu kullanmış ve Azerbaycan'ın KKTC'ni tanınması veya uygulanan ambargoların kırılmasına yönelik bir girişimde bulunması halinde kendilerinin de Karabağ'ı tanıyacaklarını, doğrudan uçuşlar başlatacaklarını ve daha ileri bir ekonomik ilişkiler zinciri geliştireceklerini tehdit ve şantaj yoluyla Azerbaycan'a ve Türkiye'ye bildirmişlerdir. İşte Karabağ sorunu, aralarında hukuken hiç bir benzerlik bulunmamasına rağmen Azerbaycan'ın hep yumuşak karnını oluşturmuş ve Kıbrıs sorunu ile Karabağ sorunu arasında uluslararası platformlarda bir benzerlik kurulmasından çekinen Azerbaycan hükümeti, verdiği bütün sözlere rağmen , ihtiyatlı davranmak zorunda kalmıştır[29].

Aslında, Ermenistan'ın Karabağ-KKTC ikileminde Rum/Yunan ikilisine yanaşması sadece Azerbaycan-KKTC ilişkilerine indirilmek istenen darbeyle ilişkili olmayıp çok daha derin bir konudur. Ermenistan her zaman Türkiye ve Azerbaycan ikilisinin Kafkasya'da stratejik bir üstünlük kurmalarına karşı çıkmıştır. Türkiye-Azerbaycan ikilisine bir de Gürcistan'ın katılması halinde Kafkasya'daki stratejik derinliğin Türkiye'ye kalacağını hesaplayan Ermenistan, tarihten de gelen iç güdüyle doğal olarak eski patronu olan Rusya'ya yanaşmıştır. Ancak Rusya'nın NATO ve AB üyesi olmaması Ermenistan'ı başka müttefikler de arama yoluna itmiştir. Rusya ile iyi ilişkiler içinde olan Ermenistan, bu arayış içinde doğal olarak Kafkaslar'da Türkiye'nin üstünlük kurmasını istemeyen diğer bir Ortodoks devlet olan Yunanistan'a yanaşmıştır. Rusya, Ermenistan ve Yunanistan'a bir de İslam devrimini istediği gibi laik Türkiye'ye ihraç edemeyen İran eklenince , Amerika, Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan ittifakına karşı çıkacak dörtlü tamamlanmış olmuştur. Bu stratejik konsept içinde Rum/Yunan ikilisi fırsatı hiç kaçırmamış ve Karabağ sorunu ekseninde Ermenistan ile birlikte

[29] Azerbaycan-KKTC ilişkilerinin gelişmesini engelleyen en önemli neden olan Dağlık Karabağ sorunu ve sorunun Rum/Yunan ikilisi tarafından nasıl bir şantaj aracı haline getirildiğine dair bkz. Yaşın,G.K./Aslanlı,A., (2005). Talu, S., (2006). Veliev, C., (2007). Yalçınkaya, s.3-4. Sezer, (2005c): s.51.

davranarak hem Ermenistan'la ordusunda Ermeni askerlere yer verecek kadar stratejik bir ortak haline dönüşmüş, hem de Azerbaycan'ın KKTC'ne yönelik tüm açılımlarını durdurarak Azerbaycan-KKTC ilişkilerini dondurmuştur[30].

Rum/Yunan ikilisinin Azerbaycan'a yönelik ilk yaklaşımı, GKRY'nin AB'ne tam üye olmasından ve Azerbaycan'ın KKTC'ne yönelik açılımlarından çok daha önce olmuştur. Bağımsızlığını kazanmasını takiben Avrupa'da kendine bir yer arayan ve bu nedenle Avrupa Konseyi'ne girmek isteyen Azerbaycan'ın bu isteğini Rumlar gözden kaçırmamıştır. Nitekim Papadopulos, daha 2000 yılı içinde Aliyev'e yazdığı bir mektupla "iki ülke arasında diplomatik ilişki kurmak istediklerini ve bu olursa, Azerbaycan'ın Konsey üyeliğini destekleyeceklerini" ifade etmiştir. Ancak Türkiye'nin tepkisi nedeniyle Azerbaycan GKRY'ne yanaşmamış ve yine Türkiye'nin desteği ile Avrupa Konseyi üyesi olmuştur[31].

Tahmin edilebileceği gibi, Rum/Yunan ikilisinin bir hasım olarak Azerbaycan'ın karşısına çıkması ise Aliyev'in KKTC lehine 2005 yılında yaptığı geniş kapsamlı açılım ve ilk doğrudan uçuşun gerçekleşmesi sonrasında olmuştur. Bu açıklamalardan sonra Azeri heyetinin KKTC'ne yaptığı ticari ağırlıklı ziyaretle birlikte Azerbaycan'ın Atina Büyükelçisi Yunan Dışişleri Bakanlığına çağrılmış, Azerbaycan'a nota verilmiş ve misilleme olarak Yunanistan ve GKRY'nin Karabağ'ı tanıyacağı, diplomatik ilişkiler geliştireceği ve hatta Atina'dan bu bölgeye doğrudan uçuşların başlatılabileceği resmen Azerbaycan'a bildirilmiştir[32]. Yunanistan yanında GKRY de boş durmamış ve Azerbaycan'dan KKTC'ne yapılacak olan doğrudan uçuşların AB üyesi bir ülkenin hava sahasının ihlali anlamına geleceğini Azerbaycan'a bildirerek, bu uçuşların başlaması halinde konuyu AB

[30] Benzer görüş için bkz. Veliev, (2007): s.2. Yalçınkaya, s. 2 vd.
[31] Sezer, (2005c): s.51.
[32] Talu, (2006): s.2. Sezer, (2005c): s.51-52. Veliev, (2007): s.1-2.

yetkili organları önüne taşıyacaklarını açıkça bildirmiştir[33]. Bu arada Rum/Yunan ikilisi ticari anlamda da boş durmamış ve Yunanistan'ın en büyük telekomünikasyon şirketlerinden bir tanesi olan Intracom, Ermenistan'da ve Ermeni işgali altında bulunan Azerbaycan topraklarında faaliyet gösteren Vivacell mobil iletişim şirketiyle iş birliğine girmiş ve Ekim 2005'den itibaren Dağlık Karabağ'da faaliyete başlayarak Ermeni şirketinin gelişmesi için 22.8 milyon Euro'luk yatırım yapmıştır[34].

Rum/Yunan ikilisi, Azerbaycan'ın KKTC'ni tanıması ve özellikle ambargoların kırılması yönündeki açılımlarını durdurmak için bütün bunlarla yetinmemiş ve Azebaycan'ın yer almak istediği batı dünyasına ve AB'ne girmeye yönelik çalışmalarına da bloke etmeye yönelik faaliyetlerde bulunmaktan geri durmamıştır. Bu faaliyetler çerçevesinde ilk önce, AB, GKRY'nin baskılarıyla AB ile Azerbaycan arasında yürütülmekte olan Hava Ulaşım Antlaşması'nı süresiz olarak askıya almıştır[35]. Yine GKRY, doğrudan uçuşların başlaması ve devam etmesi halinde, AB ile Azerbaycan-Gürcistan-Ermenistan arasında yürütülmekte olan "Daha Geniş Avrupa Komşuluk Programı"na Azerbaycan'ın girişini veto edeceğini bildirmiştir. Bunun üzerine, programı Azerbaycan'sız yürütmek istemeyen AB'nin Güney Kafkasya Temsilciliği kriz çözülene kadar programı durdurmuştur[36]. Bütün bu faaliyetlerle hem GKRY ve hem de Yunanistan AB'ni o kadar sıkıştırmıştır ki, sonunda AB Komisyonunun dış ilişkilerden sorumlu üyesi Ferrero Waldner, Azerbaycan'a, " KKTC ile ilişkilerini kesmesi , aksi halde AB'nin Azerbaycan'la olan ilişkilerini gözden geçirmek zorunda kalacağını" resmen açıklamıştır[37]. Bütün bu gelişmeler sonunda Rum/Yunan

---

[33] Yaşın/Aslanlı, (2005). Talu, (2006). Sezer, (2005c): s.52. Ayrıca bkz. http://www.trncinfo.com, 31.01.2007, s.2-3.

[34] Yaşın/Aslanlı, (2005). Sezer, (2005c): s. 51. Ayrıca bkz. Atina'dan Azerilere misilleme, (2005): s.6.

[35] AB'de Rumlardan Azerbaycan'a veto. (2005). *Halkın Sesi Gazetesi,* 14 Ekim 2005, sh 7. Talu, (2006). Yaşın/Aslanlı, (2005). Sezer, s.51.

[36] Talu, (2006). Sezer, (2005c): s.52. Yaşın/Aslanlı, (2005). http://www.trnc.info.com, s.2.

[37] Sezer, (2005c): s.52. AB'de Rumlardan Azerbaycan'a veto, (2005): s.6. Talu, (2006).

ikilisinin AB üyesi iki devlet olarak AB'ni kullanma ve AB aracılığı ile kendileri üzerinde baskı kurmakta ne kadar başarılı olduğunu gören ve anlayan Azerbaycan yetkilileri de sonuçta deyim yerine ise "pes etmişler" ve "konuya insani açıdan yaklaştıklarını, şimdiye kadar da sadece bir uçuş yapıldığını ve bu tek uçuştan da bir sonuç çıkarmanın gereksiz olduğunu" açıklayarak KKTC ile aktif ilişkilerini dondurmak zorunda kalmışlardır[38]. Aynı şekilde KKTC Başbakan Yardımcılığı ve Dışişleri Bakanlığı da neredeyse yaşananlardan kendisini sorumlu tutarcasına, "KKTC üzerindeki izolasyonların hafifletilmesini amaçlayan Azerbaycan'ın BM Genel Sekreteri'nin çağrıları doğrultusunda hareket ettiğini ve yanlış bir adım atmadığını vurgulamış ve AB'nin Azerbaycan üzerinde baskı oluşturmaya çalışmasının KKTC'ne uygulanan ambargoların kaldırılması için çaba sarf ettikleri yönündeki söylemlerine ters düştüğünü" ifade ederek, bir yerde Azerbaycan'la ilerlemekte olan ilişkilerini de dondurmuştur[39].

V. GÜNÜMÜZDE GELİNEN NOKTA

Günümüzde gelinen nokta, AB üyesi olan Rum/Yunan ikilisinin , üyeliklerinin getirdiği avantajı da kullanarak uyguladıkları başarılı dış politik hamleler sonucunda Azerbaycan-KKTC ilişkilerinin açık bir biçimde donmuş olduğudur. Açıklanan gelişmelerin yaşandığı yıllar içinde, belki de hem Azerbaycan'da, hem de Türkiye'de genel seçimlerin yapılacak olması nedeniyle her iki ülke politikacılarının yine iki ülke halkını ciddi beklentiler içine sokmuş olmalarına rağmen vaad edilenlerin hiç birisi yerine getirilememiş ve iki ülke halkı gerçek bir hayal kırıklığı yaşamıştır. Ortada başlatılmış olan ne doğrudan uçuşlar vardır, ne de Azerbaycan'dan KKTC'ne turist gelmiştir. Azerbaycan iş adamları KKTC'den portakal ithal etmedikleri gibi KKTC'ne herhangi bir malı ihraç etmeye de imkan bulamamışlardır. Ne inşaat, ne sigorta, ne de bankacılık ve ne de turizm sektörlerinde karşılıklı bir işlem yapılmıştır. İmzalanan ticari protokollerden hepsi lafta kalmış ve hayata

[38] Sezer, (2005d). Sezer, (2005c): s.52. AB'de Rumlardan Azerbaycan'a veto, (2005): s.6.
[39] "Azerbaycan yanlış bir adım atmamıştır", bkz. http://www.trncinfo.com, s.3; Sezer, (2005c): s.52. Talu, (2006).

geçirilememiştir. Tabii ki Azerbaycan KKTC'ni tanımaya yönelik hiç bir adım atmamış ve bırakın tanımayı, "KKTC pasaportlarını kabul edeceğiz" sözüne bile sadık kalamamıştır.

Aslında ortaya çıkan bu başarısızlık kanımızca şaşılacak bir gelişme de değildir. Zira dış politika duygularla ve hayallerle değil, ülkesel çıkarlarla yürür. Konuya bu açıdan bakacak olursak, bağımsızlığını takiben batı dünyasında yer almak isteyen ve haklı çıkarları gereği bu yolda mücadele veren Azerbaycan'ın , tüm batılı ülkeler gibi, kendisini BM kararları ile bağlı saydığı açıktır. Bu anlamda Azerbaycan'ın, BM'in 1964 yılında aldığı ve GKRY'ni Kıbrıs'ın meşru yönetimi olarak gördüğü 186 sayılı karara, 1983 yılında aldığı ve KKTC'nin kurulmasını kınayan 541 sayılı karara ve 1984 yılında aldığı ve KKTC'nin kurulmasını ayrılıkçı bir hareket olarak gören 550 sayılı karara aykırı davranamayacağı ortadadır. Durum böyleyken, yapılacak olan genel seçimlerde muhalefetin ve halkın desteğini almak isteyen Aliyev'in nasıl bir mantıkla bu açılımları dile getirdiğini anlamak zordur. Aynı zorluk devrin AKP hükümeti için de geçerlidir. Gerçekten Erdoğan hükümeti, BM kararları ve AB'nin tutumu ortada iken Aliyev'in bu açılımlarına nasıl kanmış ve bunları paylaşabilmiştir? Bu paylaşımın tek açıklaması, "çözüm ve AB üyeliği " sloganlarıyla KKTC halkını referandumda "evet" demeye zorlayan, eğer " evet" denirse tüm izolasyonların kaldırılacağını hem Kıbrıs Türk halkına, hem de Anadolu halkına vaat eden Erdoğan hükümetini yaşanan hayal kırıklığının etkilerini azaltmak için gerçekleşmeyeceği önceden belli olan bu açılımları paylaşmış olduğudur.

Kaldı ki, yukarıda da söylediğimiz gibi dış politikada " kardeşlik, soydaşlık ve dindaşlık" gibi parametreler değil, ülkesel çıkarlar rol oynar. Bu nedenle Batılı ülkeler arasında yer almak isteyen Azerbaycan'ın aynı soydan gelen, aynı dili ve dini paylaşan Kıbrıslı Türkleri incitmemek uğruna "Batı Kulübünden" vazgeçmesi herhalde beklenemezdi. Nitekim unutmamak gerekir ki, içinde bulunduğumuz şu günlerde Türkiye'de,"Azeri kardeşlerini incitmeyi" de göze alarak Ermenistan ile politik bağ kurmaya yönelik protokoller imzalamakta ve her ne kadar "

Karabağ sorunu çözülmeden " hayata geçirmeyeceği vaadinde bulunuyorsa da , bu protokollerle "bir millet, iki devlet" anlayışını kısmen de olsa askıya alabilmektedir. Aynı eğilimi, Türkiye ile Rusya arasına sıkışan Azerbaycan'ın da Rusya'ya yönelmesinde görmek mümkündür. Nitekim Aliyev, "bölgesel gelişmelere göre politikalarımızı değiştireceğiz" demek suretiyle bu gerçeği açıkça ifade etmiştir[40]. Kaldı ki, birbirlerine yoldaş diye hitap eden ve "ya çözeriz ya böleriz" diye işe başlayan Talat ile Hristofyas'ın 23 Mayıs 2008'de imzaladıkları mutabakatta, iki bölgeli, iki toplumlu ve Güvenlik Konseyi kararlarında tanımlanan siyasi eşitliğe dayalı bir federasyona ulaşmanın esas olduğu ve bu federasyonun da "tek uluslararası kimlik, tek vatandaşlık ve tek egemenlik" esasına dayanacağı açıkça ifade edilmiştir. Durum böyle olduğunda, halihazırda Türkiye'de iktidarda bulunan Ak Parti hükümetinin ve Talat'ın ifadesiyle, KKTC'deki iktidarını Ak Partiye borçlu olan CTP'nin Kıbrıs politikalarında KKTC'nin tanıtılması diye bir konu bulunmadığı ortadadır[41].

[40] "Bölgesel gelişmelere göre politikalarımızı değiştireceğiz", bkz. *Kıbrıs Gazetesi,* 29 Nisan 2009, s.40.
[41] Ak Partinin Kıbrıs politikası için bkz. Fırat, M.(2009): s.439-460.

KAYNAKÇA

2004'ün ardından. 2004 yılında Türkiye-Azerbaycan ilişkileri. *http://www.habertnn.net.*

AB'de Rumlardan Azerbaycan'a veto. (2005). *Halkın Sesi Gazetesi,* 14 Ekim 2005, sh.6.

Akgönenç, O. (2009). Azerbaycan, Ermenistan ve Türkiye, *Dünya Gündemi*, 26 Nisan-3 Mayıs 2009, sh.15.

Arıklı, E. (2005). *Azerbaycan KKTC'yi tanıtabilir mi?* 21 Mayıs 2005 tarihinde http://kibrisligazetesi.net adresinden erişildi.

Atina'dan Azerilere misilleme. (2005). *Milliyet Gazetesi*, 22 Temmuz 2005, sh.6.

Azerbaycan yanlış bir adım atmamıştır. (2007). 31 Ocak 2007 tarihinde http://www.trncinfo.com adresinden erişildi.

Azerbaycan-KKTC ticareti gelişecek. (2005). 31 Ocak 2005 tarihinde http://www.tumgazeteler.com adresinden erişildi.

Bölgesel gelişmelere göre politikalarımızı değiştireceğiz. (2009). *Kıbrıs Gazetesi*, 29 .04.2009, sh. 40.

Cabbarlı, H.. (2007). *Azerbaycan'lı işadamlarının Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ziyaret etmeleri*, 29 Ocak 2007 tarihinde http://www.turksam.org adresinden erişildi.

Çeçen, A. (2003) Türkiye-Azerbaycan bütünleşmesi bölgesel planları bozar, *27 (2023),* sh.6-14.

Dağı, İ. (2009). Azerbaycan'ın tercihi: Rusya mı, Türkiye mi?, *Zaman Gazetesi*, 21.04.2009, sh. 19.

Düzel, N. (2004). *Özbekistan Rum-Yunan yanlısıdır, Neden?* 03 Mayıs 2004 tarihinde http://www.radikal.com.tr adresinden erişildi.

Eslen, N. (2009). Azerbaycan'ı kurtarmak çok kolay da, *Radikal Gazetesi,* 28.05.2009, sh.15.

Fırat, M. (2009). *AKP Kitabı, Bir Dönüşümün Bilançosu* (Der. Uzgel, İ./Duru, B.), Ankara.

Hüseyinli, G. (2004). Boş bir laf mı?, *Yeni Müsavat*, 02.05.2204, sh.7.

Karan, C. (2009). "Karabağ"lanmamanın yolları Rusya'dan geçiyor, *Radikal Gazetesi*, 13.04.2009, sh.11.

Keskin, H. (2009). Türkiye-Ermenistan yakınlaşması ve Azerbaycan, *Cumhuriyet Gazetesi*, 13.10.2009, sh.13.

KKTC'ye kardeş desteği. (2005). 07 Ocak 2005 tarihinde http://turkiyegazetesi.com adresinden erişildi.

Oran, B. (2009). Kardeş Azerbaycan, *Radikal Gazetesi İki Eki,* 17.05.2009, sh.5.

Özkan, F. (2007). *Aliyev'in sözlerini talimat saydı*, 15 Ağustos 2007 tarihinde http://www.radikal.com.tr adresinden erişildi.

Rusya'nın Kafkasya politikası. (2009). *Dünya Gündemi,* 27 Eylül-4 Ekim 2009, sh.10.

Sezer, S. (2005a). Kıbrıs Türkleri tecridi kırıyor, *Stratejik Analiz, Aylık Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 64, sh.10-11.

Sezer, S. (2005). Rum-Yunan veto şantajları gölgesinde AB'ye üyelik müzakereleri, *Stratejik Analiz, Aylık Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 57, sh.53-62.

Sezer, S. (2005c). Türkiye-Azerbaycan ilişkileri: " Bir millet-üç devlet", *Stratejik analiz, Aylık Uluslararası İlişkiler Dergisi,* 67, sh.47-53.

Sezer, S. (2005d). *Azerbaycan, KKTC'ye verdiği sözleri unutuyor mu?* 10 Kasım 2005 tarihinde http://www.asam.org.tr adresinden erişildi.

Şahinoğlu, E. (2004). Azerbaycan KKTC'yi tanıyabilir mi? *Azatlık Gazetesi*, 17.04.2004, sh 3.

Tahiroğlu,Y. (2004). *Azerbaycan'daki Kıbrıs heyecanı*. 25 Nisan 2004 tarihinde http://www.ntvmsnbc.com adresinden erişildi.

Talu, S. (2006). *Yunan ve Rumdan Dağlık Karabağ şantajı*. 14 Ocak 2006 tarihinde http://www.turkatakgen.tr adresinden erişildi.

Veliev, C. (2007). *Yunanistan-Ermenistan yakınlaşmasında son nokta*. 03 Ocak 2007 tarihinde http://strate.blogcu.com adresinden erişildi.

Yaşın,G.K./ Aslanlı, A. (2005). *KKTC'ye karşılık Dağlık Karabağ şantajı*. 22 Ağustos 2005 tarihinde http://www.tusam.net adresinden erişildi.